

"Jónasson saattaa olla maailman paras
rikoskirjailija." THE TIMES

RAGNAR JÓNASSON SAARI

TAMMI

SARJASSA AIEMMIN ILMESTYNYT
Pimeys, 2015 (suom. 2021)

**RAGNAR
JÓNASSON
SAARI**

Englanninnoksesta suomentanut
Oona Nyström

TAMMI
HELSINKI

Suomentaja kiittää Taiteen edistämiskeskusta tuesta.
Lisäksi lämmin kiitos islannintaitaja, Islannin-tuntija Tapio Koivukarille avusta ja
neuvoista.

Original title in English: *The Island* © 2019 Victoria Cribb
Islanninkielinen alkuteos *Drungi* ilmestyi 2016.
Copyright © Ragnar Jónasson, 2016
Published by agreement with Copenhagen Literary Agency ApS, Copenhagen.
Suomenkielinen laitos © Tammi ja Oona Nyström 2021
Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.
Painettu EU:ssa
ISBN 978-952-04-1912-7

Maríalle

Erityiskiitokset oppailleni Sigurður Kristján Sigurðssonille Vestmannasaarilta sekä Sara Dögg Ásgeirsdóttirille siitä, että kerroitte minulle Elliðaeyn saaresta ja näytitte minulle paikkoja.

Lisäksi haluan kiittää syyttäjä Hulda María Stefánsdóttiria poliisin työtapojen valaisemisesta.

Viimeisenä muttei vähäisimpänä suuret kiitokset vanhemmilleni Jónas Ragnarssonille ja Katrín Guðjónsdóttirille käsikirjoituksen lukemisesta.

*Yksi tylyys voi mielen kääntää.
Varoen sielu kohdataan.*

EINAR BENEDIKTSSON

RUNOSTA "STARKAÐURIN YKSINPUHELUJA"

(SUOM. TAPIO KOIVUKARI)

Prologi

Kópavogur, 1988

Lapsenvahti oli myöhässä.

Pariskunta ei käynyt kovin usein iltaisin ulkona, joten he olivat varmistaneet hyvissä ajoin, että tyttö pääsisi tulemaan. Hän asui viereisellä kadulla ja oli vahtinut heidän lastaan muutaman kerran aiemminkin. Juuri mitään muuta he eivät hänestä tai hänen perheestään tienneet, vaikka tunsivatkin hänen äitinsä ulkonäöltä ja saattoivat kadulla kohdatessaan vaihtaa tämän kanssa muutaman sanasen. Heidän seitsemänvuotias tyttärensä kuitenkin ihaili lapsenvahtia, joka oli kahdenkymmenenyhden ja näytti siis hänen silmissään hyvin aikuiselta ja hohdokkaalta. Tytär puhui aina siitä, miten hauskaa heillä oli ollut, miten kauniit vaatteet lapsenvahdilla oli ollut ja miten jännittäviä iltasatuja tämä oli kertonut. Se, että tytär piti naapurintytöstä niin paljon, lievitti hieman vanhempien huonoa omaatuntoa kutsun hyväksymisestä: he olivat varmoja, että tytär olisi hyvissä käsissä ja että tällä olisi mukava ilta. Lapsenvahdin oli määrä olla heillä kuudesta keskiyöhön asti, mutta kello oli jo yli kuusi, itse asiassa melkein puoli seitsemän, ja illallinen alkaisi seitsemältä. Mies olisi

halunnut jo soittaa ja kysyä, missä nuori nainen viipyi, mutta vaimo ei halunnut hössöttää: hän ilmaantuisi kyllä.

Oli maaliskuinen lauantai-ilta, ja tunnelma oli ollut iloisen odottavainen siihen asti, kunnes lapsenvahtia ei alkanut kuulua. Pariskunta odotti mukavaa iltaa ministeriössä työskentelevän vaimon työtoverien seurassa, ja heidän tyttärensä riemuitsi siitä, että saisi katsella koko illan elokuvia lapsenvahdin kanssa. Heillä ei ollut VHS-nauhuria, mutta harvinaisen tapauksen kunniaksi isä ja tytär olivat käyneet paikallisessa videovuokraamossa vuokraamassa nauhurin ja kolme kasettia, ja tytöllä oli lupa valvoa niin pitkään kuin halusi, kunnes silmät eivät enää pysyisi auki.

Kello oli hieman yli puoli seitsemän, kun ovikello viimein soi. Perhe asui pienkerrostalon toisessa kerroksessa Kópavogurissa, suoraan Reykjavíkin eteläpuolella sijaitsevassa kaupungissa. Se oli unelias paikka muiden kehyskuntien kainalossa, ja suurin osa sen asukkaista kävi töissä pääkaupungissa.

Äiti vastasi ovipuhelimeen. Lapsenvahti oli viimein saapunut. Hetken kuluttua hän ilmestyi ovelle likomärkänä ja selitti kävelleensä talon ohi. Satoi niin rankasti, että näytti kuin hänen päälleen olisi kaadettu ämpärillinen vettä. Tyttö pysyi nolostuneena anteeksi myöhästymistään.

Pariskunta sanoi, että ei se mitään. He kiittivät tyttöä siitä, että hän pääsi tulemaan, kertoivat vielä kodin tärkeimmät säännöt ja kysyivät, osasiko hän käyttää videonauhuria, jolloin heidän tyttärensä puuttui puheeseen ja sanoi osaavansa kyllä itsekin. Hän ei selvästikään olisi malttanut odottaa, että saisi tuupattua vanhemmat ulos ovesta, jotta videoilottelu voisi alkaa.

Taksi odotti jo ulkona, mutta äiti ei olisi hennonut lähteä. Vaikka he kävivät aina silloin tällöin ulkona, hän ei ollut tottunut jättämään tyttärtään muiden käsiin. ”Ei hätää”, lapsenvahti sanoi lopulta. ”Pärjäämme kyllä.” Hän näytti huojennuttavan

vakuuttavalta näin sanoessaan ja oli aina ennenkin pärjännyt lapsen kanssa hyvin, joten lopulta vanhemmat lähtivät kaatosateessa odottavaan taksiin.

Illan mittaan äiti alkoi kuitenkin murehtia.

”Älä nyt viitsi”, hänen miehensä sanoi. ”Tytöllä on varmasti hurjan hauskaa.” Hän vilkaisi kelloaan ja lisäsi vielä: ”Tässä vaiheessa hän katsoo varmaan jo toista tai kolmatta elokuvaa, ja he ovat vetäneet kaiken jäätelön kupuunsa.”

”Mahtaisinkohan saada soittaa tuolta tiskiltä?” vaimo kysyi.

”Eikö kello ole vähän turhan paljon? He ovat varmaan jo nukahtaneet telkkarin ääreen.”

Lopulta he lähtivät kotiin hieman suunniteltua aiemmin, pian yhdentoista jälkeen. Kolmen ruokalajin illallinen oli saatu syötyä, ja se oli totta puhuen ollut lievä pettymys. Pääruoka, lamma, oli ollut kauniisti sanottuna mautonta, ja ruoan jälkeen ihmiset olivat tungeksineet täpötäydelle tanssilattialle. Ensi alkuun tiskijukka oli soittanut suosittuja ikivihreitä mutta siirtynyt sitten tuoreempiin listahitteihin, jotka eivät oikein olleet pariskunnan makuun, vaikka he tykkäsivätkin ajatella olevansa yhä nuoria. Eiväthän he nyt vielä keski-ikäisiäkään olleet.

He ajoivat kotiin hiljaisuuden vallitessa. Sade valui pitkin taksin ikkunoita. He eivät totta puhuen olleet järin kovia juhlijoita: he viihtyivät kotona omassa rauhassaan, ja ilta oli väsyttänyt heidät, vaikeivät he olleet juoneet kuin lasillisen punaviiniä ruoan kanssa.

Heidän noustessaan taksista vaimo tokaisi, että toivottavasti tytär oli jo unten mailla, jotta hekin voisivat kömpiä suoraa päätä petiin.

He kapusivat portaat kiireettä eivätkä soittaneet ovikelloa vaan avasivat oven avaimillaan, jotta lapsi ei havahtuisi.

Hyvin pian kävi kuitenkin ilmi, että tytär ei ollut vielä nuk-

kumassa. Hän juoksi kädet levällään vanhempiaan vastaan ja halasi heitä poikkeuksellisen tiukasti. Heidän yllätyksekseen tyttö oli edelleen täysin virkeä.

”Sinähän olet pirteä kuin peipponen”, isä sanoi hymyillen.

”Hyvä kun tulitte”, tyttö sanoi. Hänellä oli omituinen ilme kasvoillaan: jokin oli vinossa.

Lapsenvahti tuli olohuoneesta ja hymyili heille suloisesti.

”Miten täällä on mennyt?” äiti kysyi.

”Tosi hyvin”, lapsenvahti vastasi. ”Hän on niin kiltti tyttö. Katselimme kaksi videota: pari komediaa. Hän tykkäsi niistä tosi paljon. Ja hän söi ne teidän tekemänne lihapullat – melkein kaikki – ja lisäksi aika paljon popcornia.”

”Paljon kiitoksia, kun pääsit tulemaan. En tiedä, mitä olimme tehneet ilman sinua.”

Isä veti lompakon takintaskustaan, laski muutaman setelin ja ojensi ne lapsenvahdille. ”Onko siinä tasaraha?”

Nuori nainen laski rahat ja sitten nyökkäsi. ”On, aivan oikein.”

Kun lapsenvahti oli lähtenyt, isä kääntyi tyttärensä puoleen.

”Kullanmuru, eikö sinua väsyttä yhtään?”

”Ehkä ihan hiukan. Mutta eikö voitaisi katsoa vielä jotain?”

Isä pudisti päätään ja sanoi lempeästi: ”Ei harmi kyllä voida, kello on jo kamalan paljon.”

”Katsotaan vielä jotain, jooko. En tahdo mennä vielä nukkumaan”, tyttö sanoi ja kuulosti siltä kuin olisi pillahtamaisillaan itkuun.

”Hyvä on sitten.” Isä hätisti tytön olohuoneeseen. Televisiosta ei tullut enää mitään, mutta hän käynnisti videonauhurin ja työnsi siihen uuden kasetin.

Sitten hän istahti sohvalle tyttärensä viereen, ja he odottivat elokuvan alkua.

”Teillä taisi olla mukava ilta?”

”No joo... ihan kiva”, tyttö sanoi, muttei kuulostanut erityisen vakuuttavalta.

”Oliko hän... kiltti sinulle?”

”Oli”, lapsi vastasi. ”He molemmat olivat ihan kilttejä.”

Isä oli ymmällään. ”Miten niin *molemmat*?” hän kysyi.

”Heitä oli kaksi.”

”Tuliko joku hänen kaverinsa käymään täällä?”

Kesti hetken, ennen kuin tytär sanoi mitään. Häntä silminnähden pelotti, ja isältä pääsi puistatus.

”Ei. Mutta kuule isi, se oli aika outoa...”

ENSIMMÄINEN OSA

1987

I

Viikonloppureissu maan luoteiskolkkaan oli ollut hetken mielijohde, keino uhmata syksyn pimeyttä. He olivat viskanneet tavaransa Benediktin vanhaan Toyotaan ja karauttaneet matkaan Reykjavíkista hilpeän innostuneissa tunnelmissa. Pitkä ajomatka osin huonokuntoisilla sorateilla oli kuitenkin kestänyt tuntikausia, ja kun he viimein saapuivat Länsivuonojen niemimaalle, ilta pimeni jo. Heidän määränpäähänsä, syrjäiseen laaksoon, oli vielä jonkin verran matkaa, ja Benediktiä alkoi hermostuttaa.

He olivat ajaneet halki ylänköjen, puuttoman nummen, joka jatkui tasaisena ja pahaenteisen autiona keskellä hiljalleen nousevaa usvaa, ja laskeutuneet rannikolle Ísafjarðardjúpin eli Syvännöksi kutsutun suuren vuono sisintä käsivartta pitkin. Benedikt hölläsi otettaan ratista tien myötäillessä hetken rantaaviivaa alavalla maalla ennen seuraavaa nousua. Tien lähtiessä laskeutumaan ja kiemurtamaan tiukkoja hiuspinnin muotoisia mutkia alas merelle hänen rystysensä muuttuivat jälleen valkoisiksi. Kummallakin puolella häämöttivät silmäkantamatomiin jatkuvat vuoret, jotka juuri ja juuri erotti hämärässä. Mistään ei kajastanut pienintäkään valopistettä. Vuono oli asumaton, maatilat oli hylätty ajat sitten. Asukkaat olivat paenneet karua elämää, toiset Ísafjörðurin pikkukaupunkiin, jonne oli

140 kilometrin matka vuonojen raidoittamaa rannikkoa pitkin, toiset Reykjavíkin kirkkaisiin valoihin maan lounaisrannikolle.

”Taisimme lähteä liian myöhään, vai mitä?” Benedikt kysyi. ”Emme ikinä löydä mökkiä tässä pimeydessä.” Hän oli vaatinut saada ajaa, vaikka seutu oli hänelle täysin vierasta.

”Rauhoitu”, nainen sanoi. ”Osaan sinne kyllä. Olen käynyt täällä vaikka miten monena kesänä.”

”Niin, *kesällä*”, Benedikt vastasi ja keskittyi synkkänä seuraamaan silmä kovana kapean tien odottamattomia mutkia.

”Älähän nyt”, nainen sanoi kepeään sävyyn, nauru rinnassa kuplien.

Benedikt oli odottanut tätä hetkeä kauan, ihailnut etäältä sorjaa, elämäniloista nuorta naista ja ollut aistivinaan, että tälläkin saattaisi, kukaties, olla samansuuntaisia tunteita häntä kohtaan. Kumpikaan ei kuitenkaan ollut tehnyt aloitetta kuin vasta pari viikkoa sitten, kun jokin oli vihdoin loksautanut kohdalleen ja kipinä oli sytyttänyt liekin.

”Ei enää pitkä matka Heydalurin risteykseen”, nainen sanoi.

”Oletko koskaan asunut täällä?”

”Ai minäkö? En. Mutta isä on Länsivuonoilta. Hän asui lapsena Ísafjörðurissa. Kesämökki kuului alun perin hänen perheelleen. Me tulimme tänne aina lomalle. Paikka on oikea paratiisi.”

”Uskon, mutta tänään ei varmaan vielä nähdä juuri mitään. Tuskin maltan odottaa, että päästään pois tästä pimeydestä.” Benedikt vaikenä hetkeksi ja lisäsi sitten epävarmasti: ”Onhan siellä sähköt?”

”Kynttilänvalo ja kylmä vesi”, tyttö vastasi.

”Ihan oikeasti?” Benedikt ulvahti.

”Ei, vitsailen vain. Sinne tulee lämmin vesi – paljon lämmintä vettä – ja myös sähköt.”

”Kerroitko sinä... öö, kerroitko vanhemillesi, että olemme tulossa tänne?”

”En. Se ei kuulu heille tippaakaan. Äiti ei ole kotona, ja, no, minä teen joka tapauksessa niin kuin tykkään. Isälle sanoin vain, etten ole viikonloppuna maisemissa. Veljellä oli muuta menoa, joten hänkään ei tiedä.”

”Selvä. Sitä minä vain, kun... sehän on kuitenkin heidän mökkinsä, eikö niin?” Oikeasti Benedikt olisi vain halunnut tietää, oliko tyttö kertonut vanhemmilleen heidän lähteneen yhdessä matkalle, sillä se olisi melko varma merkki siitä, että he seurustelivat. Tähän asti juttu oli pidetty salassa.

”Niin, totta kai. Mökki on isän, mutta tiedän, ettei hänen ole tarkoitus tulla sinne tänä viikonloppuna. Ja minulla on oma avain. Benni, tästä tulee tosi hauskaa. Kuvittele, miltä tähtitaivas näyttää tänään: sään pitäisi olla lähes pilvetön.”

Benedikt nyökkäsi, mutta hänen epäilyksensä siitä, oliko reissuun lähteminen sittenkään ollut järkevää, eivät jättäneet häntä rauhaan.

”Hei, käänny tästä”, tyttö sanoi äkkiä. Benedikt löi jarrut pohjaan, melkein menetti auton hallinnan ja onnistui nipin napin kurvaamaan tienhaarasta. Nyt he olivat vielä aiempaaakin kapeammalla, hädin tuskin kinttupolkua suuremmalla tiellä, ja hän hidasti vauhdin lähes kävelynopeudeksi.

”Sinun täytyy ajaa hiukan kovempaa tai emme ole vielä aamullakaan perillä. Ota rennosti, hyvin se menee.”

”Sitä minä vain, kun en näe yhtään mitään. Enkä tahdo ajaa ulos tieltä.”

Tyttö nauroi lumoavan heleästi, ja Benediktistä tuntui välittömästi paremmalta. Tytön ääni ja vilpitön nauru olivat alun perin olleet se, mihin hän oli tässä ihestunut. Ja nyt kaikki esteet oli vihdoinkin raivattu heidän tieltään. Hänet valtasi voimakas tunne siitä, että näin oli tarkoitettu; että tämä oli vasta alkua, makua tulevasta.

”Etkös sinä puhunut jotain kuumavesialtaasta?” hän kysyi. ”Olisi mahtavaa päästä lämpimään veteen lillumaan sen jäl-

keen, kun on rytyytetty koko päivä näillä teillä. Joka ikistä luutani kolottaa.”

”Öh, hmm, aivan”, tyttö sanoi.

”Aivan? Mitä oikein tarkoitat? Onko siellä allas vai ei?”

”Näet sitten...” Kiusoitteleva arvoituksellisuus kuului erottamattomasti tytön luonteeseen. Se oli osa hänen viehätystään: hänellä oli taito saada arkipäiväisimmätkin asiat tuntumaan salaperäisiltä.

”No, en joka tapauksessa malta odottaa.”

Viimein he saapuivat laaksoon, missä mökin piti sijaita. Benedikt ei edelleenkään erottanut hämärän keskeltä ainutakaan rakennusta, mutta tyttö käski hänen pysäyttää auton, ja he molemmat nousivat ulos kylmään, raikkaaseen ilmaan.

”Tule. Sinun pitää oppia luottavemmaksi.” Tyttö nauroi ja tarttui höyhenenkepeästi hänen käteensä, ja hän lähti seuraamaan tyttöä. Benediktistä tuntui kuin hän olisi jonkinlaisessa kauniissa mustavalkoisessa unessa.

Tyttö pysähtyi varoittamatta. ”Kuuletko meren?”

Benedikt pudisti päätään. ”En.”

”Hys. Odota. Pysy paikoillasi äläkä sano mitään. Kuuntele vain.”

Hän keskittyi ja sitten kuuli aaltojen vaimean voihkinnan. Hetki tuntui epätodelliselta, taianomaiselta.

”Rantaan ei ole pitkä matka. Voidaan kävellä sinne huomenna, jos haluat.”

”Se olisi tosi mukavaa.”

Kun he olivat kävelleet vielä kappaleen matkaa, kesämökki tuli näkyviin. Pimeästä huolimatta Benedikt erotti, että rakennus ei ollut erityisen suuri tai moderni. Se näytti sellaiselta A:n malliselta mökiltä, joita 70-luvulla rakennettiin: katto ylsi kummaltakin sivulta melkein maahan ja vain etu- ja takapäädissä oli ikkunat. Koluttuaan hetken toppatakkinsa taskuja tyttö löysi avaimen, avasi oven ja napsautti valon päälle,

jolloin synkkyys ja pimeys väistyivät. He astuivat viihtyisään olohuoneeseen, joka oli kalustettu viehättävästi vanhoilla, rustiikkisilla huonekaluilla. Benedikt tunsi välittömästi olonsa kotoisaksi.

Hän nauttisi varmasti viikonlopusta, heidän kahdenkeskisestä seikkailustaan täällä jumalan selän takana. Eristyneisyyden tunnetta vahvisti tieto siitä, että kukaan ei tiennyt heidän olevan mökillä; laakso oli kokonaan heidän. Tämä todella oli kuin unta.

Olohuone vei suurimman osan tilasta, mutta mökissä oli lisäksi pieni keittiö, josta oli kulku kylpyhuoneeseen, sekä tikapuut huoneen takaseinällä.

”Mitä tuolla ylhäällä on?” Benedikt kysyi. ”Makuuparvi vai?”

”Jep. Tule, mennään.” Tyttö ponkaisi tikkaat ylös muutamalla notkealla askeleella.

Benedikt kapusi tytön perässä. Ylhäällä tosiaan oli kaltevan katon alle rakennettu parvi, joka oli kalustettu patjoilla, peitoilla ja tyyneillä.

”Tule tänne”, tyttö sanoi ja kävi makuulle yhdelle patjoista. ”Tule.” Hän hymyili Benediktille tavalla, jota tämä ei kyennyt vastustamaan.

**”Mestarillinen... Jónasson tarjoaa mieleen-
painuvan retken inhimilliseen pimeyteen.”**

PUBLISHERS WEEKLY

**”Jónassonin parhaiten sommiteltuja juonia,
ladattuna skandinaavisella synkkyydellä,
jota rakastamme.”**

THE NEW YORK TIMES BOOK REVIEW

VUONNA 1987 NUORENPARIN retki Länsivuonoille päättyy kuolemaan. Kymmenen vuotta myöhemmin nuori nainen kuolee Islannin yksinäisimmällä saarella ystävien keskellä. Tapaus voisi olla onnettomuus, mutta rikosetsivä Hulda Hermannsdóttir ei ole vakuuttunut. Seurueen väleissä tuntuu olevan jotain outoa, ja Huldalle selviää, että heillä on yhteys kymmenen vuoden takaiseen kuuluisaan murhaan. Mutta sehän on ratkaistu kauan sitten.

Ragnar Jónassonin Hulda-sarja on jo aiemmin menestystä keränneen kirjailijan suuri kansainvälinen läpimurto. Sarja kulkee ajassa taaksepäin: ensimmäinen osa *Pimeys* kuvaa Huldaa eläkevuosien kynnyksellä, toinen osa *Saari* tapahtuu Huldan ollessa viisissäkymmenissä ja kolmas osa *Sumu* vielä kymmenen vuotta aiemmin. Kirjoista on tulossa myös tv-sarja.

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-1912-7